

DE
DIVERSITATE
METHODI MORBIS MEDENDI

EVNDEM SAEPE MORBORVM EXITVM

PRODVCENTE

CONSENSV

GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE

IN REGIA FRIDERICIANA

PRO GRADV DOCTORIS

DIE VI. OCTOBR. A. O. R. CIOIOCLXXVII.

PVBLICE DISPVTABIT

IOANNES GVILIELMVS SCHLENTHER

INSTROBVRGO — BORVSSVS.

HALAE AD SALAM

STANNO HENDELIANO.

ENTI

templa The-
cuius rem-
licem! quod
um! Ol ma
c festo et fo-
am, non ore
et TVORVM
miliconum ap-
des ab omni-
tui pectoris
mi, vnas diu
nam, ac in

matns & defi-
t et lucnadius
TE cognoui

5. April 1777.

DISSERTATION

IN OECOLOGIA

DE

PROBANDI

PER

FRANCOIS

DE

1785

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
D E
DIVERSITATE
METHODI MORBIS MEDENDI
EVNDEM SAEPE MORBORVM EXITVM
PRODVCENTE

§. I.
Licet multo perfectior nostris temporibus medendi
methodus sit, vt maiora commoda salutis humanae,
immo ipsi arti maiorem certitudinem promittere
videatur: tiro tamen praecipue, qui illustrium vi-
rorum obseruationes perlegit, in labyrinthum quasi inductus ne-
scit,

A

scit,

scit, quem sequi, quem relinquere debeat; cum medicina practica nondum ad illud perfectionis fastigium euecta sit, vt vna eademque methodus omnibus placeat. Et cuilibet sane, qui ad res a medicis gestas attendit, quo diuerso modo aegrotos, iisdem morbis ac symptomatibus laborantes, tractant, mirum videri debet; non solum ad vnum eundemque morbum curandum, diuersam medendi methodum adhiberi, sed quemlibet etiam ad experientiam, quae suae methodo maxime faueat, prouocare; idque haud sine ratione suoque quasi iure. Quae cum ita sint, rem non plane inanem agere mihi videor, si, scriptiunculam more consueto ad honores in arte medica consequendos, editurus, in rationes huius rei, quantum vires permittant, nunc accuratius inquiram.

§. II.

Quaedam hac de re, quam vberius pertractare mecum constitui, *clar. WETSCH* in *libro*, qui inscribitur *de pulsu* iam differuit, eaque cum perlegerem ad plenioram inuestigationem commouebat. In praefatione enim huius libri pag. XXII. & XXIII. offendi: „medicos, *inquit*, qui non nisi numero venae sectionum „confidebant in acutis curandis, alios qui nunquam soluebant ve- „nam, vel rarissime: quosdam, qui in omni morbo emeticum da- „bant, alios, qui quaedam ipecacuanhae grana non nisi tremula „exhibebant manu; summos colicarum dolores in vno oleosis cura- „ri, in aliis mochlicis animose adhibitis perfecte sanare vidi; in „vna regione potum calidum exhibent medici, dum in altera frige- „factam glacie aquam in acutis porrigunt: oppositas has rationes „etiam

„etiam hodie videre contingit; iam de aliis tacebo, quae variis in
„historiae medicinae epochis celebrabantur. Quaelibet suas pro
„se rationes habet, quaelibet non obscura experientiae, non raro
„in vna eademque regione, non raro in vna eademque vrbe, te-
„stimonia: non ex vna omnes mori vidi, neque ex altera sanari:
„cui ergo credendum? an omnes methodi bonae? an nulla? an
„medicina sine norma est? an habet? & quae optima?„

Ad omnia haec vero vir clarissimus in sequentibus non
plane respondisse mihi videtur. Totam enim rem in his verbis ab-
soluit: „non adeo, *inquit*, eodem loco p. XXIX. difficile videtur,
„varias & quam plurimum etiam oppositas in medicina sectas con-
„ciliare, naturae multum parum medicamentis tribuendo, quorum
„contrarietas cum eodem euentu saepe illa ipsa confundit: quod si
„quis naturae negans imperium plura sibi attribuere velit, ridiculus
„dictator caueat, ne gigantum sortem experiatur, olympum con-
„scendere volentium.„ Quae quam parum ad soluendam eam
quaestionem, quam proposuimus sufficiant, dein euincam.

§. III.

Iam propius ad propositum accedam & quaestionem
hanc pro viribus dirimam: quam ob causam scilicet curationes
morborum sat diuersae, eundem saepe, si mortem, pericula, aegro-
torum restitutionem spectes, euentum habeant?

Equidem inter omnes medicos constare puto, dari
morbos, quos ipsa, quam dicunt, natura facillime sanat. Multi
enim

enim homines omnium medicamentorum usum vel intermittunt, vel etiam abhorrent, solisque naturae viribus, sibimet ipsis relictis, non difficulter conualescunt. Atque eiusmodi morbos interdum, ne grauiora quidem aut aegri, aut adstantium, aut medici peccata, vel periculosiores, vel mortiferos reddere valent. In quibus igitur non est, cur diuersam medendi methodum forte adhibitam eundem habere euentum mireris. Nam naturae vires interdum tam bene constitutae sunt, vt vitiosa etiam methodo usurpata, aut nullo perturbentur modo, aut perturbatae etiam facile ad suam integritatem redeant. Sic noui in principio morbi variolosi, saepe a pauperibus panem vini spiritu, aut frumenti impraegnatum, absque vlla noxa abhiberi; nec turbantur inde variolae sed optime ac regulares erumpunt, recteque sua stadia percurrunt. Sic ante febris intermittentis paroxysmum, haustum e pipere ac spiritu frumenti compositum absque vlla noxa, saepeque felici potius cum successu plebei sumunt. Natura etiam in magnis malis efficax & actiuosa est, vique sua peccata aut omissionis, aut commissionis medici corrigit. Sic sponte interdum si target materies, vomitus, diarrhoeae, sudores excitantur, quos forte curans medicus remedium vfu credidisset male prouocari.

§. IV.

Deinde methodi morbis medendi magis saepe, quam sunt, diuersae videntur. Cuius rei vt luculentum exemplum habeamus, liceat prae caeteris primarum viarum euacuationem adducere. In eo omnes medici conueniunt, ventriculum & duodenum

denum sordibus repleta, non solum plurimorum morborum largum fontem praebere, sed etiam morbos aliunde ortos, vel grauioreres reddere, vel diutius saltem protrahere; dissentiunt autem methodo, qua hae viae optime sordibus liberentur.

Alii enim vt *Illustr.* de HAEN cumque eo plures magni nominis viri, se nunquam, vel rarissime ad eliminandas cruditates emeticis vti, asserunt.

Alii autem non minus celebres viri, in commendandis vomitoriis medicamentis longe sunt faciliores, eaque ad illa referunt media, quibus medicus, cui salus aegroti curae cordique sit, plane carere nequeat. Quod si rationes vtriusque sententiae spectes, multa, quae veri simillima sunt, in vtramque partem disputari posse intelliges. Nam effatum *Illustr.* de HAEN (a): in curandis morbis nos emeticis supersedere posse magnam vim habet, addit quoque, se nunquam fere iis vsum esse, & tamen felicem praxin exercuisse. Tandem eorum vsum modo admitteret, si turgor materiae, quod perraro fiat, adsit. Praeterea saepius accidit, vt contraindicantia, quae magis latent, eorum vsum prohibeant. Sub vomitu corpus admodum concutitur, eo igitur tempore omnia violento sunt in motu, humores versus superiores partes pelluntur, ibique accumulantur; his validis motibus febris augeri potest, quam tamen consultius est imminuere; eo simul respiciendo semper ad grauiora mala auertenda; vt & humores congruis remediis versus inferiores minus nobiles partes deriuentur. Vomitoria

A 3

porro

(a) *Rat. med.* Tom. I. cap. 12.

porro citius, quam coctio facta est agunt, vim suam exferendo, alienam materiam, quae interdum sat tenax est, valdeque lateribus ventriculi adhaeret, eliminare nequeunt; potiusque concussione valida, bilis effusioni ansam praebendo, cruditates adaugent; quae omnia laxantibus nullo modo metuenda sunt. Interna praeterea primarum viarum oeconomia magis purgantium, quam emeticorum usum suadere videtur. Denique hac methodo nihil ingratius esse potest, ita, ut iam plurimi homines sponte sua eorum usum abhorreant. Quibus propositis alia amplius addi possunt. Nam emetica nimirum irritare, metumque inflammationis augere putant; contendunt vomitum, qui necessarius sit, aut sponte consequi, aut lenissimis remediis v. g. aqua tepida effici posse; isto vero, quem aduersarii excitant, plerumque non opus esse, cum materia plerumque non turgeat in ventriculo; exigua autem nocentis materiei portio, quae forte praesto fit, quotidiana & repetita alui subductione expelli queat.

Quare ea, quae deorsum purgant, hactenus emeticis longe praestantiora esse videntur.

Verum ii, qui contrarias sententias tueantur, non minus auctoritate, multifariis observationibus, grauibusque rationibus pugnant. Primo magnus HOFFMANNVS (b), hanc legem constituit; „quae in vitio sunt, breuissima via educenda, & alio loco (c) „non modo utilis, *inquit*, sed quandoque admodum necessarius „est,

(b) *Syst. med. rat.* Tom. III. Sect. II. cap. 11.

(c) *Ibid.* cap. V. pag. 481

„est emeticorum paulo valentiorum usus, ad miasmata, quae ex
„contagiosis & malignis morbis decumbentibus exhalant, in ven-
triculo descendunt, expellenda. Neque dissentiunt alii magni vi-
ri, vt SYDENHAM, VON SWIETEN, PRINGLE, STRACK & alii.
Ventriculus autem prae caeteris partibus etiam in morbis conta-
giosis affici solet. Quod *Illustr.* HUXHAMVS (*d*) fatis confirmat;
„cum vix vlla, *inquit*, febris contagiosa aliquem inuadit, quin
„ventriculum male afficiat, & vomitum excitet, cum effluuia
„morbi cum salua caeterisque deglutiantur.,, Ex hac ratione
admodum eorum usus est ambiguus. Porro: qui emeticorum
vsi fauent, eo materiam ab initio morbi ventriculo, & duode-
no inhaerentem, quam optime educi putant; vñ enim
remedii alui mouentis, per totum intestinorum canalem, protra-
cta materia, aut facile reforberi, & ad secundas vias transferri,
aut villos intestinorum irritando, in progressu morbi pernitiosa sym-
ptomata, praecipue diarrhoeas inducere possunt, quibus dein
aliae etiam salutare criticae excretiones prohibeantur. Quod in-
commodum magnus SYDENHAMVS (*e*), neglecto in initio morbi
vomitorio, fatis expertus est. Et *Ill.* V. SWIETEN asserit (*f*):
se vidisse vnico vomitorio diluvia, quorum causa saepe in fordibus
circa praecordia collectis consistit, cedere. Idemque ad reliqua
multa febrium malignarum symptomata, vt anxietatem, virium
prostrationem applicari posse emetica; addunt transpirationem
etiam

(*d*) *Oper. med. physf.* Tom. II. cap. VIII. pag. 108.

(*e*) *Oper. med. ed. Genev.* p. 31.

(*f*) *Comment. in BOERH. Aphoris* 701. p. 327.

etiam emetico dato liberiores fieri. *III.* HUXHAMVS (g) vomitus actu perspirationem per cutim, sudorem, & pustulas expelli vidit. Variolas vsu lenis emetici excitauit, quae in cute quasi se-pultae erant.

Negant praeterea, se nunquam ea incommoda, quae ad-uerfarii, ab emeticorum vsu metuerent, obseruasse; tantumque abesse, vt ea conspexerint, sed potius post emeticorum vsum, aegros facile & cito morbum superasse viderint. Addunt denique, infantibus etiam sine omni metu praebere posse, quia facile ab iis sumuntur; nec a concussionem quidquam metuendum sit, siquidem eorum partes sunt molles, elasticae, facile cedentes, corpus humoribus abundat, & in vniuersum infantes ad vomitum procliuiores sunt. Quod nostris temporibus *III.* ROSENSTEIN fati confirmauit (h). Et ipse cautissimus SYDENHAMIVS (i) licet emetica ex infuso Croc. Metall. parata, puerulis, & infra adolescentiam constitutis, vel minima in quantitate tuto fati exhiberi posse neget, optabat tamen, vt illius loco alia nobis tutiora, sed fati interim efficacia suppetent. Equidem non is sum, qui hanc litem dirimere possit, id tamen ex obseruationibus constare puto, vtraque medendi methode aegros sanari posse, neutram vero impedire, quo minus nonnulli moriantur. Quod nocens materia, intermisso etiam vomitoriorum vsu, ea inprimis methode, quam *III.* de HAEN (k) propo-
fuit,

(g) *Oper. med.* Tom. II. cap. VIII. p. 134.

(h) In vtilissimo libro qui inscribitur: *Anweisung zur Kenntniß und Kur der Kinderkrankheiten*, cap. XIV. p. 299. XIX. 384.

(i) l. c.

(k) l. c.

fuit, tandem e corpore educi possit, de eo nemo dubitabit; nec de eo, ut medicus interdum praeternaturales mutationes, ut sunt vomitus, producere debeat, quo inde magis salutares emergant. Itaque istae medendi methodi etsi diversissimae esse videntur, tamen quod nempe ad euentum spectat, subinde eiusdem efficaciae sint, necesse est.

§. V.

Nonnunquam morbi incidunt, qui omnino diuersis modis curari possunt. Sic haemorrhagiae relaxantibus & antispasticis non solum, sed iis etiam, quae vasa admodum constringunt, sanari possunt. Quidam morbi curantur, dum materia morbifica vel immediate e loco affecto educitur, vel ad humorum massam retro-pulsa, postea naturalibus viis excretoriis exturbatur. Sic quoque nouimus febres varias, cum calidiori, tum frigidiori regimine curari posse; nam utroque id, quod in curatione februm maximi momenti est, expulsio nempe coctae materiae, obtineri potest. Porro: pleuritidem nonnulli nitrosis, absorbentibus, camphoratis externe applicatis, nullis autem vel paucissimis venaesectionibus se curasse asserunt; alii autem largissimis venaesectionibus feliciter eam vincunt. Frequentius denique accidit, ut in theoria curationis medici dissentiant; alter hanc, alter illam methodum suis maxime rationibus conformem eligit; singuli autem finem eundem attingunt. Exemplum rem magis declarabit. Si diaphoresis in febre quadam promouenda esset; hoc vel mediate humoribus erga peripheriam corporis pellentibus, vel immediate motum nimium compescendo effici potest. Vnus igitur v. g. camphoram eligere

B

potest,

omitus
expelli
si fe-

ae ad-
umque
vsum,
nique,
ab iis
uidem
oribus
s sunt.
uit (b).
insulo
stitutis,
optabat
fficacia
e possit,
andi me-
is non-
omito-
propo-
sunt,
Kur der

potest, cum & spasmos minuat, & resoluentem vim habeat, & motum humorum augeat. Alter autem ob vim temperantem, indeque compefcentem motus enormes, qui perspirationem supprimunt, nitrum in vsum vocat, & hoc modo diaphoresin promouere studet. Rationes sane, & modi agendi medicamentorum sunt diuersi, vtrumque tamen remedium in salutem aegroti cedere potest. Sic igitur medici in theoria multum dissentientes, in facienda tamen medicina eundem effectum obtinere possunt. Quod vtinam semper fieret! Sufficiant haec exempla, licet innumera alia adducere possim; quilibet enim satis ex his intelligit: vnum eundemque morbum plane diuersis modis curari posse.

§. VI.

Cum etiam vnus eiusdemque morbi causae tam variae sunt: exinde, iustam methodi medendi differentiam inferri posse, quis non vidit? Quo igitur accuratius in casu quodam obuio, non solum morbi causa, sed eius etiam discrimen perspicitur, eo magis methodus nunc seligenda, ab ea, quae alias vtilissima deprehendebatur, diuersa esse poterit. Haec autem inuestigatio causae morbi saepius admodum difficilis est, inde non mirum, quod saepe non diuersae solum, sed peruersae etiam instituantur methodi.

Noui ego hypochondriacum, flatulentiae incommodis admodum obnoxium, qui cum post velociorem paulo corporis motum validam sanguinis ex aspera arteria reiectionem perpeffus sit, neque missione sanguinis, neque quiete, aliis hoc morbo la-

bo.

borantibus satis conueniente remedio, neque caeteris auxiliis accommodatis penitus curari poterat; non prius enim sanitati restituebatur, quam ad vitam, quam antea agebat mobilem, & adfuetos manuum labores, qui sat vehementes erant, redierat; quis autem hanc commendasset methodum omnibus haemoptysin curandi regulis repugnantem? In eo autem, quem produxi viro, caussa haemorrhagiae vera, erant flatus, quos motu corporis vehementiori quam optime discuti dudum obseruauerat.

Quae caeterum hic de caussarum differentia exposui, non solum de essentiali earum differentia, sed etiam de ea intelligi debet, quam magnitudo vnus varia infert. Patet quoque facile, id, quod de caussis morborum dictum, de temperamento, aetate, caeterisque, quae methodi varietatem induunt, dici posse.

§. VII.

Sed data hac occasione, liceat vexatum illum therapiae locum, qui de frequenti, at parca venaesectione in haemoptysis curatione vel admittenda, vel repudianda exponit, paulo curatius pertractare; eo scilicet fine, vt dicta §. ant. memorabili quodam exemplo illustrentur. Neminem puto fore, qui nesciat, quam magni repititae istae venaesectiones aestimentur. Quis enim est, qui immortalis BOERHAAVII aphorismum 1200 (1) non legerit? „Curatur, *inquit*, vir summus, haemoptysis 1° larga venaesectione, tertio quoque die ad quartam vsque vicem repetita, vel donec

B 2

crusta

(1) *Aph. de cog. & curand. morb.* p. 456.

„crusta inflammatoria integre disparuit., Plures hac in re idem sentientes allegare possem, sed *III. MVZELII* viri magni nomen sufficiat, qui plures satis memorabiles obseruationes (*m*) hac de re memoriae tradidit, nosque docuit, quoties in haemoptysi venaesectiones repeti possint. In Nosodochio charitatis Berolinensium ipse haemoptycum, hac methodo, licet lente, conualuisse vidi. Alii medici hanc methodum non plane sequi, quin immo ab ea abhorreere videntur: & ipse *III. TISSOTVS* (*n*) nimis repetitas venaesectiones damnat; atque *III. VOGELIVS* in capite de haemoptysi (*o*) dicit: venaesectiones nocere posse, si praeter rem repetantur. Atque videntur etiam istiusmodi venaesectiones admodum insecure esse, cum nondum exploratum sit, quantum sanguinis copiam corpus humanum, absque insigni noxa amittere possit. Etsi enim magnam sanguinis iacturam, corpus humanum pati posse, supra laudatae obseruationes *III. MVZELII*, & ea quam commendat haemoptysis curatio probare videntur: tamen quam summa interdum sit opus cautela, in sanguinis detractioe adhibenda, quamque facile signa, quae eam indicare vel accuratissimis medicis videri possunt, fallant, nonnullae ab *III. de HAEN* (*p*) obseruationes problematice & ab aliis propositae, docent: „In fae-
„mina sexaginta quinque annorum optima sanitate gaussa, post le-
„uem haemorrhagiam & paruam institutam venaesectionem, di-
„midia

(*m*) In praeclearo libro *medicinis. und chirurgische Wahrnehmungen, erste Sammlung.*

(*n*) *Avis au peuple.*

(*o*) *De cognoscend. & curand, p. c. h. affect.*

(*p*) *Rat. med. P. VI. cap. IV. p. 110.*

„midia ante mortem hora, adhuc fortiter deprehensus est pulsus
„tam in affecto, quam sano brachio, vasa maiora minoraue vniuersi
„corporis ita & flaccida, & vacua inuenit, vt ficciorem anotomen
„nemo viderit, sanguis vnice inuentus est fluidissimus in basi cra-
„nii ad vnciarum duarum copiam effusus. „ Et in homine arthri-
tico, qui nunquam non habuit durum fortemque pulsus, post mor-
tem omnia vasa cauaque ficca & nil nisi chorda tenuis alba in
vasis inuenta est. Exempla quae *cl. LIEUTAUD* designauit (*q*),
confirmant, quam facillime nimia quantitas sanguinis detrahi possit;
quum post repetitas venaesectiones subito extincti sunt homines,
& omnia vasa sanguine destituta, inuenta. Sic mihi etiam constat
exemplum haemoptyci, cui ad impetum sanguinis ex pulmonibus
ruentis sistendum saepius vena secabatur, quique ipsa sub venae-
seccione placide animam emisit; num vero ex haemoptysi potius,
quam venaesectionibus admisis, morti succubuerit, ego decidere
non audeo.

Verum in laudem huius methodi ita haemoptysin curandi
multa etiam dici possunt. Nam vt iam illud argumentum, quod
ab obseruatis desumitur, mittam, eam forte vtiliter institui posse,
docent sequentia: homines magnam sanguinis quantitatem amit-
tere posse; sanguinem a loco affecto sic quam optime deriuari;
vulnus consolidari; inflammationem atque ei iunctum motum im-
petuosiores praecaueri, ex quibus magis periculum imminet,
quam ex debilitate simul inducta; melius esse aegrotos debilitare,

B 3

quam

(*q*) *In epitom. med. pract. edit. Paris.*

quam vt moriantur permittere; sanguinis quoque quantitatem facile restaurari; quod inter alios DODARTVS (r) experimentis probare conatus est. „Sedecim, *inquit*, vncias per vnaesectionem „eductas intra quinque dierum spatium restitui in homine non debilitato. „

Cum vero ex his nondum satis de salubritate & insalubritate istiusmodi vnaesectionis constet: restat, vt ea cum causis & effectibus haemoptysieos accurate comparetur. Frequentiores haemoptysis causae sunt: 1° plethora, imprimis commota in iuuenibus, aliisque subiectis congestioni humorum pectus versus expositis. 2. Spasmi, obstruções, abdominalium viscerum; repulsiões sanguinis ab aliis locis haemorrhagicis; 3. status pulmonum inflammatorius; 4. exulceratio pulmonum. 5. Eorum debilitas. Praeter has vero multae aliae haemoptysin efficere possunt: vt vulnera; putrida sanguinis resolutio; obstruções a polypis factis &c.

Si omnes hae causae rite perpenduntur: frequentem, sed parcam vnaesectionem vix admittunt, nisi sanguis frequentius ex mala veluti consuetudine in pulmonibus congeratur, hocque modo haemoptysin inferat. Et ne tum quidem semper laudem meretur. Nam 1° si causa huius congestiões est pulmonum exulceratio, haud multum valebit, cum causa permaneat, quae congestiões inducit, facile autem ob inductam debilitatem sanguinis-que

(r) *Hist. de l'acad. de sciences l'an 1707. p. 234.*

que boni penuriam nocet. Poteritne quis vlcera externa, adhibita parca frequentique venaesectione curare? Verum vlcera pulmonum longe difficilius curantur, cum ob mollitiem partium affectarum, tum ob motum earum continuum, sanguinemque vberius ad pulmones fluentem. Equidem inflammationem vlcera comitari noui, sed cuilibet inflammationi venaesectione mederi non opus est; etiam hoc in casu, praeter eam, alia remedia adfunt; ista inflamatio herbas vulnerarias, leniaque acida, ea, quae mundificant simulque inflammationis progressum prohibent, postulat. Inflammationes denique venaesectionem non adeo lente quasi operantem, sed quae citam reuulsionem efficit, exposcunt. Anne etiam his saepius repetitis venaesectionibus, ad inflammationem in haemoptysi vel praecauendam, vel sistendam, institutis, eruptio sanguinis, ob imminutam vaforum resistantiam, indeque enatam maiorem eorum contractionem, quo humorum motus augetur, ipsique fluidores redduntur, magis promoueatur? Si 2° a viscerum obstructionibus, spasms, congestio oritur, ea venaesectione ista tolli nequit, nam caussa permanet, quae si congruis remediis tollitur, haemoptysis sponte cessabit. Sin haec vero tolli nequeat, venaesectio, quam dixi, admitti potest; aegrum autem vix curabit. Si 3° a sola debilitate sanguis ad pulmones inuitatur; tum quidem haec venaesectio admitti posset, si roborantium vsus adiungitur, illa enim sensim sanguinem a pulmonibus reuellit, & ad partes externas deriuat. Valdopere etiam cauendum, ne ista venaesectione debilitas augeatur, hocque modo morbus ipse; aut ad eam plethoram prouum euadat corpus, quae ad vires vocatur. Et
in

in vniuersum soli venae sectioni parcae frequenter repetitae fidendum non est, sed eo simul respici debet, vt & debilitas tollatur, & causae remotae, quae tam frequentem sanguinis congestionem pulmones versus producant, remoueantur.

Quod deinde ad effectus haemoptysis spectat, qui frequenter admodum obseruantur, ii fere sequentes sunt: penuria sanguinis; inflammatio; exulceratio; debilitas. Verum hisce frequens sed parca venae sectionis vix mederi potest. Nam sanguinis inopiam augebit sua natura; inflammatio si grauior sit, largam potius, quam parcam venae sectionem postulat; sin autem, vt plerumque esse solet, leuior incidat: haec non adeo venae sectionem, quam alia discutientia secura indicat. De exulceratione autem & debilitate in superioribus iam dixi. Quibus omnibus si nunc addis, venae sectiones adeo repetitas vix vnquam sine inopia sanguinis ab haemoptycis ferri: facile intelliges, quam summam cautionem eius vsus requirat! tum demum eam vsurpandam esse puto, si caetera deriuantia incassum adhibita fuerint. Quod forte hoc in morbo clysmatum vsus ex aceto vini paratorum, quae nuperrime medicus, qui Berolini floret, commendauit, praestare possit, tempus docebit.

§. VIII.

Liceat haecenus dictis hoc vnum addere. Cum non solum causae morborum, sed alia etiam, qui diuersam postulant medendi methodum, interdum adeo propter arctos intellectus humani

mani limites lateant, vt medicus ea, ne summo adhibito studio de-
tegere valeat: accidere inde potest, vt diuersa methodus vtilis vi-
deri queat in eodem morbo, quem tamen omni ex parte non pro
eodem habere licet. Melancholiae curatio inter alia huc referri me-
retur. *III. MVZELIVS* (s) vsu tartari tartarifati mente alienatos, miser-
rimos hominum, curari expertus est. Idemque *III. WERLHOFF* (t)
camphorae vsu praestitit. Modus agendi horum medicamentorum di-
uersus est; prouti etiam caussae delirii diuersae fuisse videntur. In al-
tero enim casu sanguis atrabilarius & praecipue huius stasis in visce-
ribus abdominalibus in culpa fuisse videtur; cum in altero subtilio-
ra vasa inprimis capitis affecta fuisse vero simile fit: ad quas cau-
sas diuturna tristitia, idea peruersa, fixa &c. praedisponere solet.
Facile itaque fieri potest, cum camphora ob naturam volatilem
ad subtiliora vasa penetrat ea irritat, stasique forte praesentem
tollit; contra vero tartarus tartarifatus humores spissos atrabila-
rios immediate soluit. Vtriusque vsus igitur egregios effectus
producere valet. Verum omnia haec aliis melancholicis haud pro-
ficua fuerunt, quorum malum ex iisdem caussis ortum duxisse vi-
debatur, quosque ipsos consexi; in his idem humorum lentor fuit,
ita, vt quadraginta modo pulsus perceperem; eadem irritabilitas im-
minuta praecipue ventriculi, adeo vt triginta grana tartari emetici,
aut ad quinque uncias tartarus tartarifatus propinatus, ne vllum
ederent effectum. Si eiusmodi morbi medico obueniunt, in iis, vt in
aliis

(s) e. l. c.

(t) Oper. med. Tom. III.

aliis quorum causa satis quidem aperta est, sed nimis potenter agens, vim remediorum eludit, diuersa remedia sunt tentanda, donec conuenientissima tandem inueniantur, quibus feliciter morbus cedat.

§. IX.

Sicuti ex diuersis causis vnus eiusdemque morbi methodus medendi diuersa redditur: sic etiam ob multiplices remediorum vires, non solum vno eodemque remedio plures mutationes producuntur, sed pluribus quoque remediis idem effectus respondet. Consequitur ergo: curandi methodos satis diuersas, eundem tamen posse euentum nancisci. Ob varietatem itaque virium, quae remediis insunt: fieri poterit, vt vel medicorum omnium consensu, qui diuersissimas curandi regulas sequuntur, commendetur, & in eodem morbo adhibeatur; vel vt effectus remedii, quem vnus alterue dissentientium medicorum metuendum esse putat, contraria eiusdem remedii virtute tollatur, minuatur. *Illud* satis patere existimo; *hoc* celebri opii exemplo illustrari poterit. Quilibet nouit, damnari opium a nonnullis medicis in haemorrhagiis quibusdam efferis; ab aliis vero admodum laudari. Qui illam sententiam tuentur, ad vim opii rarefacientem, commouentem prouocant; hi antispasmodicam virtutem vrgent. Atque omnino obseruatio docet, quod opium minuendo spasmos saepissime haemorrhagias efferas compescat, neque adeo sanguinem commoueat, sed temperet.

Dum

Dum autem varia remedia eandem vim habent (id enim a terum erat, momentum quod propofui) methodus quidem medendi, ratione medicorum eam adhibentium diuerfiffima videri poterit, quamuis saepe eundem producat euentum. Sic nonnulli corticem Peruianum in curatione febrium sic dictarum malignarum non admittunt, quem tamen alii valdopere in hac febrium specie laudant; eius autem loco illi acida mineralia aliaue, Camphoram, Naphitam vitrioli & similia vsurpant.

§. X.

Porro nouum diuerfitatis methodi fontem largitur varia remedium combinatio. Fieri enim potest, vt adiuncto quodam remedio alterius noxa emendetur. Sic opiatorum vsus, quem nonnulli medici in morbis inflammatoriis admittunt, sine noxa ad tempus saltem euadere potest, si venaefectiones largiores & frequentiores simul commendantur. Licet enim opium organum humorum augere valeat, is tamen effectus impeditur venaefectionibus simul institutis; siquidem iis, cum insignem corpori sanguinis quantitatem detrahimus, motus humorum infringitur. Ex altera vero parte tam copiosae & largae venaefectiones, quae a quibusdam commendantur, nocerent forte, nisi iuncto opiatorum vsu & rarefactio sanguinis produceretur, & vires corporis irritarentur.

Sic etiam terrea sic dicta remedia ex PRINGELI obseruationibus putredinem augent, vix tamen nocent in morbis putridis, cum acida hoc in morbo largiter sumta damnum praecaueant. Quod

tamen non nego, ea etiam alio modo nociua euadere posse, sicuti hoc III. SCHVLZII (u) obseruatio docet qui memorat: „faeminam „febre ardente laborantem puluisculis terreis & interpositis iulapis „acidis quidem sanatam esse, sed in diurnam cardialgiam inci- „disse.“ Plura sunt eiusmodi exempla, saepiusque forte ac putamus accidit, vt remedia peruersa adhibita, aliis simul in usum uocatis emendantur. Interdum autem medicorum consilio fit, vt apta combinatione diuersorum remediorum accommodatus producat effectus e. g. resoluentia haud inepte roborantibus coniunguntur, & quod illis damnum inferri posset, his corrigitur. Hinc autem facile posse explicari mihi uidetur, quomodo factum sit, vt morbi, omni tempore, a medicis varias methodos sequentibus, nihilominus sanati atque profligati sint, nam quae noxam intulerunt, aliorum usu emendata sunt. Interim quilibet facile intelligit, hac methodo, combinatione nempe plurimorum remediorum, non multos profectus medicinam capere posse, quia nunquam satis accurate, quales medicamenta mutationes in corpore humano producant, determinari potest, quod tamen summopere optandum! quam optime autem simplicissima medicina perpetrandum.

§. XI.

Solis etiam adiaaphoris interdum diuersitas methodi continentur; quorsum multis in casibus iterum terrea remedia pertinent, quae ab aliis commendantur, ab aliis si non damnatur, omittuntur tamen, vtrumque cum nihil efficiunt absque noxa. Alia huius indolis remedia medicus interdum adhibere coactus est, partim, quia

(u) *Diss. de inopinat. med. effect. &c.*

quia ab initio, quo morbus tendit, non perspicit, partim vt desidio aegroti satisfaciat, qui medicamina saepe a medico postulat, etsi morbus ita forte constitutus est, vt nullis remediis egeat, solaque natura eum sanare valeat; tum enim vt GAVBIUS concinne dixit: pia fraude miserum decipere debemus.

§. XII.

Atque haec hactenus proposita eo praecipue spectant, vt explicetur, cur diuersissimis medendi methodis aegri interdum sani euadant. Cur vero diuersitas curationum subinde non impediatur, quo minus morbi aut per mortem soluantur, aut inuicti permaneant: id puto non necesse esse fusius explicari; rationes nempe sponte sese offerunt; maxime autem huc pertinent morbi aut grauitas, aut inuincibilis & latens eius natura.

Etsi vero diuerso medendi methodo aegri sanari possunt: quilibet tamen perspicit, accuratissimam inter tot diuersas methodos electionem, nullo modo parui esse momenti, nec sine omni discrimine qualemcunque methodum in usum vocari posse. Nam ea quae citius ac certius, quam altera aegrum restituit, omnibus praefenda est. Quod cum satis notum sit, demonstratione quidem non eget; neque possum tamen, quin moneam, non ideo solum citiorem curationem a medico eligi debere, vt aeger incommodis suis quantocyus liberetur, sed eam etiam ob causam, vt ne aeger, vel nimis diu morbo afflictus, interea a causa accidentali in vitae periculum coniciatur, *vel* sequelas morbi, vt debilitatem, per longius tempus ferre debeat; quorsum imprimis venae sectionum in febribus inflammatoriis exemplum spectat, quae facile nimis largae institui possunt; quae
super

superstes a superato morbo virium imbecillitas & sequentes morbi chronici, qui inde oriri possunt, nocumenta earum satis ostendunt.

Ex his nunc disputatis, plures diuersitatis medendi methodi rationes esse, quam quae a clarissimo WETSCH enumerantur, satis probari posse credo. Et si vir clarissimus contendit, eo omnes varias sectas esse conciliandas, quod multum naturae, parum medicamentis attribuamus, nimiam viribus naturae vim tribuere mihi videtur. Certe non is sum, qui naturae praestantiam suam denegat, multis potius in casibus, parum, valente medicina, maximum vel etiam omnia ab ea perfici existimo. Et si natura & medicamenta non vnitis viribus agerent, quid haec efficere possent? Purgantia certe, si sublata esset intestinorum irritabilitas, incassum adhiberemus. Quapropter receptiuitas corporis, vt medicamenta vim suam exferant, requiritur. Non ideo tamen parum medicamentis tribuendum esse crediderim; cum in morbis enim vires naturae interdum aut deficiant, aut vehementius agant, aut male dirigantur, patet facile: tum medicamentis tantum, quantum naturae tribui debere. Quamquam enim vel tum medicamenta absque naturae auxilio nil praestant: attamen natura quoque, nisi medicaminum efficacia accederet, vim aut nullam, aut parum valentem haberet. Neque semper cum vero congruit, vt sibi *cl.* WETSCH persuadere videtur naturam nempe corrigere veluti, vitia ex admissis medicaminibus. Plerumque autem ocyus serius nocumenta eorum erumpunt. Caeterum nil magis opto, quam vt medicina practica sensim sensimque in salutem humanam perfectior euadat, vtque odia omnia & inimicitiae, ex medendi methodi diuersitate inter optimos ac bene meritos viros ortae profligantur.

Halle, Diss., 1777/78

VD18

ULB Halle

3

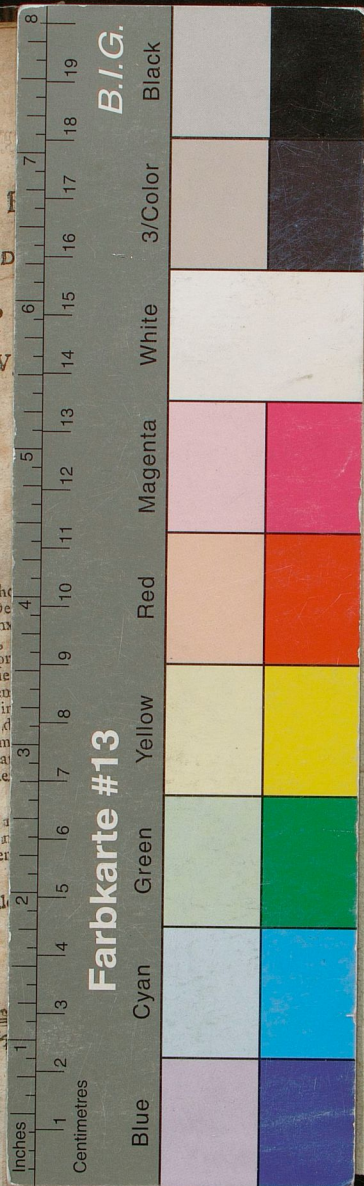
002 187 604

sb

DE
DIVERSITATE
METHODI MORBIS MEDENDI

EVNDEM SAEPE MORBORVM EXITVM

PRODVCENTE

CONSENSV

GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE

IN REGIA FRIDERICIANA

PRO GRADV DOCTORIS

DIE VI. OCTOBR. A. O. R. CIO IO CCLXXVII.

PVBlice DISPVTABIT

IOANNES GVILIELMVS SCHLENTHER

INSTROBVRGO — BORVSSVS.

HALAE AD SALAM

STANNO HENDELIANO.

